

Det festlige Nordenskjöld-Møde.

Dr. Otto Nordenskjöld's Foredrag.

Mødet, der overværedes af den svensk-norske Gesandt Kammerherre *O. Gude*, afholdtes den 7. April Kl. 8 i Koncertpalæets store Sal.

Selskabets anden Vicepræsident Hs. Excell. Generaløjntant *Schroll* aabnede Mødet med følgende Ord:

„Mine Damer og Herrer! I en lang Række af Aar have den geografiske Videnskabs Pionerer vendt sig imod Nord. Den ene Ekspedition efter den anden har søgt at bane sig Vej i de arktiske Egne for at afsløre de her skjulte Hemmeligheder. Vi have i det kgl. danske geografiske Selskab mere end en Gang haft den Glæde at modtage mundtlige Beretninger om disse Foretagender fra selve Deltagerne.

I de senere Aar har Interessen for geografisk Forskning vendt sig imod vor Klodes sydlige Pol. Maalet er her ikke at trænge frem til selve Sydpolen, men Opgaven er en omhyggelig videnskabelig Undersøgelse af disse fjærne og hidtil meget lidet kendte Egne. Landene have delt Opgaven imellem sig, og flere Ekspeditioner arbejde efter Aftale paa at naa det fælles Maal. Dr. *Nordenskjöld* har tidligere virket i de arktiske Egne; vi mindes ham som Deltager i den Amdrupske Ekspedition, men han har i de senere Aar rettet sin Forskning imod de antarktiske Egne. Med stor Energi har han startet en af de omhandlede Ekspeditioner og er for kort Tid siden vendt hjem, efter med Hæder at have ført sit Forehavende sejrrigt igennem. Ekspeditionen har overalt i den geografiske Verden vakt den største Opmærksomhed, dels ved dens spændende Oplevelser, dels ved de smukke Resultater, den har bragt. Overalt har man beundret det dygtige og ihærdige Arbejde, som er udført i Videnskabens Tjeneste under vanskelige, ofte farefulde Omstændigheder.

Det kgl. danske geografiske Selskab deler ganske den almindelige Beundring, og har alt for nogen Tid siden givet den et Udtryk ved at tildele Dr. *Nordenskjöld* Selskabets Guldmedalje, den største Udmærkelse hvorover det raader. I Aften benytte vi Lejligheden, da Dr. *Nordenskjöld* paa vor Indbydelse er kommet til Stede for at give os en Meddelelse om sin Ekspedition, til at bede ham modtage Medaljen som et Vidnesbyrd om, at ogsaa vort Selskab fuldtud skatter den Virksomhed, som han har udfoldet i disse fjærne Egne.

Jeg anser det for en Ære, at det er faldet i

min Lod i Selskabets Navn at overrække Dem Medaljen, og idet jeg herved udfører det mig overdragne Hverv, være det mig tilladt dertil at knytte en varm Lykønskning til den af Dem og deres Ekspedition udførte Bedrift.“

Under livligt Bifald besteg derefter Dr. *Otto Nordenskjöld* Talerstolen og udtalte i hjertelige Ord sin Tak for den modtagne Hædersbevisning. Han gik derpaa over til at give en med levende Interesse fulgt Skildring af den svenske Sydpolarekspedition med Skibet Antarctic, og udtalte følgende:

Mine Damer og Herrer!

Der findes et gammelt velkendt Sagn om Atlantis, der forsvandt i Bølgerne. Men der fandtes ogsaa en Gang et Fantasiens Atlantis, der lidt efter lidt blev opslugt af Virkelighedens Bølger. Det var det en Gang saa meget omtalte Sydhavskontinent, der først igennem det 18. Aarhundredes Forskningsrejser forsvandt fra Verdenskortet, for der at erstattes af et stormfuldt og utilgængeligt Ishav, der ikke frembød Tilløkkelser for Mennesket.

Men under det forbigangne Sekel ere atter Anskuelseerne skiftede, og den Overbevisning trænger nu stærkt igennem, at der dog i Drømmen om Sydpolarcontinentet fandtes en Kærne af Virkelighed, og i dunkle Konturer se vi nu en ny Verdensdel stige op fra Verdenshavet, den sidste, der endnu er tilbage at finde paa Jorden, en Verdensdel af Is og Sne, men geografisk lige saa selvstændig som nogen af de andre.

Længe have disse Jordens mindst gæstvenlige Egne ligget forladte, og det var først Nordpolarforskningens Fremskridt, der rettede Opmærksomheden mod dem. Det er jo indlysende, at der maa være en vis Analogi imellem Nordpolen og Sydpolen, men samtidig med, at der findes mange mærkelige Ligheder helt ind i Detaljer angaaende Dyreverdenen, findes der ogsaa andre ikke mindre paafaldende Uligheder. Man kan jo ikke bestride, at de sydlige Polar egne for os faa den største Interesse ved den Lejlighed, de give os til Sammenligning med de nordlige, men Opdagelsen af en hel, egen, selvstændig Verdensdel tiltrækker sig ogsaa den største Opmærksomhed; mere behøver man ikke at sige for at klarlægge Betydningen af den moderne Sydpolarforskning.

Det første Blik paa Kortet viser, hvorledes de sydlige Verdensdele løbe ud i tre Spidser, imellem hvilke de tre store Oceaner udbrede sig. Syd for ethvert af disse Forbjærge finder man antarktisk Land, og det var til to af disse Omraader, at Tyskland og England besluttede at udsende deres Ekspeditioner, da det gjaldt om i internationalt Samarbejde at slaa det store Slag for videnskabeligt at erobre den ny Verdensdel. Til det tredje Landomraade, det nærmest os beliggende, det i videnskabelig Henseende maaske mest interessante, saa det, trods alle Udtalelser fra Kongresser og fra Videnskabens Repræsentanter i forskellige Lande, ikke ud til, at nogen Ekspedition skulde blive sat i Værk. Det var derfor, at jeg i 1900 forelagde Planen for den Ekspedition, som jeg nu skal skildre.

Nytaarsdag 1902, sagde vi i Port Stanley Farvel til den civiliserede Verden. Flagbeprydet laa „Antarctic“ der, og ud paa Aftenen dampede vi ud i begyndende Storm, som siden varede flere Dage. Syd for Kap Horn havde vi atter nogle Dage klart og godt Vejr, men den 9. Januar fik vi Taage; en tung, kold, diset Luft med Snefnug, der mindede os om, at vi nu vare komne i Nærheden af Isen. Og næste Dag omtrent Kl. 1 Em. hørte man fra Udkigen Raabet „Land!“ Foran os laa vort nærmeste Maal, de yderste Forposter fra de antarktiske Lande.

Endnu var det kun en glimrende Stribe lig en lysende Sky, der viste sig i Horisonten, men snart kom vi nærmere og kunde skelne alle Detaljer. Det var Kong Georgøen, en af Sydshetlands-Gruppens Øer. *Saaledes* havde jeg aldrig forestillet mig disse, de mest tilgængelige af alle Sydpolarlandene. Her i det mindste havde jeg haabet at finde en bred Forstrand med grøn Vegetation. Men i Stedet for saa jeg foran mig en eneste glitrende blaa-hvid Iskuppel, hvor kun nogle faa stejle vilde Bjærgodder mørkt tegnede sig mod den hvide Masse, der ellers i Reglen gaar ned mod Havet som en brat Væg.

Der findes vel næppe noget Sted paa Jorden saa skarp en Modsætning imellem to nærliggende Strande, som her imellem de eviggrønne Urskove ved Kap Horn og denne Isørken, til hvilken næppe nogen finder Mage paa den nordlige Halvkugle, og som her begynder allerede paa Mellem-Sverrigs Bredde. Man behøver kun at kaste et Blik paa denne Egn med en Videnskabsmands Øje for at se, at alle ældre Forestillinger om dens Klima ere urigtige. Her maa være koldere, end man hidtil har antaget. Vor Ekspedition har ogsaa tilfulde bevist dette.

Næste Morgen gjorde vi vor første Landstigning i denne ny Verden. Det var i Harmony Cove, en lille beskyttet Bugt paa Nelsonøen, med meget snefrit Land og Strande fulde af Sælhunde, Pingviner og en Mængde bevingede Repræsentanter for en os aldeles ny og ubekendt Dyreverden. Man kan let forestille sig den Iver, med hvilken vi skyndte os at gøre Bekendtskab med alt dette ny, og vi vare godt belæssede med Bytte af Fugle, Æg, Mosser, Likener og Stenartprøver, da vi nogle Timer senere vendte tilbage til Skibet.

Vor første Opgave var nu nærmere at undersøge den brede Bugtning i Kystlinjen, som Dumont d'Urville gav Navnet Orleans-Bugten eller Orleans-Kanalen. Vi havde nærmest tænkt os her at finde et Sund, der skulde afskære Louis Philippe-Landet og komme ud paa dettes Østkyst, men i Stedet for fandt vi en indre Kanal, der drejer af mod Sydvest, og som uden Grænse hænger sammen med Gerlache-Kanalen. Dette var en vigtig geografisk Opdagelse, men Tiden tillod os ikke nu at foretage en nærmere Undersøgelse af denne Egn. Vi bleve nødte til at opsætte den til en senere Lejlighed og styrede videre mod vort egentlige Maal, det østlige Kystomraade.

Tidlig om Morgenen den 15. Januar passerede vi for første Gang Sundet imellem Louis-Philippe-Landet og Joinville-Øen; jeg har givet dette Farvand, tydelig nok Indfartsporten til hele dette Omraade, Navnet Antarcics Sund efter det for alle Ekspeditionens Medlemmer saa kære Skib, der ligger begravet nogle Mil længere mod Sydøst.

Ifølge vor Plan skulde vi følge Kysten saa langt mod Syd som muligt. Paa Vejen nedlagde vi ved Kap Seymour et større Depôt og rejste en Varde med Efterretninger om vor Færd. Men allerede nu kunde vi se, at Isforholdene ikke vare de bedste, og kun to Dage senere, om Morgenen den 19. Januar, kom vi ind i saa tæt Is, at der var lukket for al videre Fremtrængen. Da jeg kom op i Tønden, saa jeg i Syd og Sydøst saa godt som ubrudt Is; i Vest rejste der sig en Isbarriere lige saa høj som Mastetoppene og skjulte for Udsigten ind imod Land. Vi gik atter mod Nord og prøvede forgæves paa at komme ind til en af Sæl-Øerne, der dog viste sig at være helt afspærrede af Is.

Efter et Forsøg paa at følge Iskanten mod Øst for der muligen at finde Vej for en videre Fremtrængen mod Syd, et Forsøg, der dog ikke kronedes af Held, vendte jeg i Begyndelsen af Februar tilbage til de Egne, som vi tidligere havde besøgt.

Min Hensigt var nu at overvintre paa et passende Sted i Nærheden af Kap Seymour, hvor jeg i det mindste vidste, at særlig de geologiske Forhold vilde give værdifulde Resultater. Tidlig om Morgenen den 12. Februar dampede vi ind i Admiralitets-Sundet, og her fandt vi en lille, og som det syntes, godt beskyttet Vig, lige der hvor det snefrie Land slipper op, og Snow Hills vidtstrakte, jævne, hvide Isflade begynder. Her besluttede vi at anlægge vor Station.

Udlosningen af vore Sager begyndte med det samme og foregik med forceret Arbejde baade denne og den følgende Dag. Men om Morgenen den 14. Februar kom uheldigvis nordøstlig Vind, der begyndte at sætte Isen ind, saa at Skibet hurtigst muligt maatte gøres klart til at gaa ud for ikke at risikere at blive lukket inde.

Stationen ved Snowhill.

Ved 11-Tiden satte vi af fra Skibssiden med de to Baade, som vi skulde beholde ved vor Station, og en Stund stod jeg der alene paa Stranden med de fem Kammerater, som her sammen med mig skulle tilbringe Vinteren, nemlig Dr. G. Bodman, Dr. E. Ekeløf, Lejtnant J. M. Sobral samt Matroserne Jonassen og Åkerlundh.

Jeg maa her forbigaa Beskrivelsen af den nærmest følgende Maaned. Det var en Tid fuld af Arbejde med Opførelsen af Beboelseshuset og Observatorierne, Ordningen af vore Effekter o. l. Lige fra Begyndelsen af maatte vi kæmpe med orkanlignende Snestorme, af hvilke en voldte os det Uheld, at alle vore Grønlandshvalpe frøs ihjel, og det paa en Aarstid, der svarer til August Maaned hos os.

I Midten af Marts gjorde jeg med Sobral og Jonassen en temmelig farefuld Baadtur nedad Admiralitets-Sundet, dels for at rekognoscere vore Omgivelser, dels for at lægge et Depôt ud for kommende

Slædeture. Vi vare ikke komne langt, før vi mødte ufremkommelig Is og maatte bruge vore medførte Hunde og Slæder for langs den faste Iskant at føre Depôtet frem.

Da vi vare vendte tilbage herfra, havde vi slaet vort Telt op ved Iskanten, og den næste Aften brød en hæftig Orkan løs, der begyndte at brække Isen i Stykker. Vi laa i vore Soveposer uden at kunne gøre noget, medens Vandet gik ind i Teltet. Heldigvis begyndte det da allerede at blive Morgen, ellers var det vel bleven farligt nok. Ud kom vi, og det hovedkulds i den forrygende Storm, med Luften saa tyk, at man kun kunde se nogle faa Skridt foran sig. I en Hast fik vi vore Sager og Baaden trukne længere ind paa Isen, forinden vi saa den Plet, hvor vi for nylig havde ligget, forsvinde i Bølgerne. Atter at sætte Teltet op var umuligt.

I 16° Kulde og i stadig samme forrygende Storm maatte vi vandre frem og tilbage den hele Dag og kunde ikke fjerne os mere end nogle Skridt fra vore Sager. Om Aftenen kunde vi dog faa Teltet op, og den næste Dag havde Stormen lagt sig saa meget, at vi, endskønt med stor Vanskelighed og en Del Fare, kunde faa Baaden ud, og dels ro dels sejle hjem, medens Bølgerne slog over os og øjeblikkelig stivnede til Is.

Efter Tilbagekomsten fra denne Baadfærd, begyndte for os Vinteren. I mere end en Maaned var Isen saaledes, at vi vare indespærrede paa vor Ø, og herefter var det for sent at tænke paa længere Slædefarter. Vi vare saaledes henviste til vort Hus. Det var konstrueret i Stockholm efter en noget modificeret Tegning fra den Amdrupske Ekspeditions Hus i Angmag-salik, og viste sig i det Hele meget passende for dette Formaal. Det havde dobbelte Brædevægge med et mellemliggende Luftrum og var udvendig og indvendig beklædt med Tjærepap. Stort var det ikke, og for at faa Plads derinde maatte vi udnytte Rummet vel. Igenom en lille Forstue kom man ind i et større Værelse, der gik tværs over hele Huset, og som benyttedes dels til Spisestue og dels til Arbejdsværelse. Paa hver Side af dette laa Smaaværelser, af hvilke et var vort Køkken, og de andre tre benyttedes til Soveværelser, hvert for 2 Personer. Paa Gulvet, paa Væggene, ja endog i selve Loftet var enhver Plads optaget og benyttet, særlig var det saakaldte „store Værelse“ helt beklædt med videnskabelige Instrumenter. Foruden Komfuret i Køkkenet, havde vi en Kamin i Salen, og derimellem fyrede vi med Primusapparatet. Paa denne Maade holdt vi en ganske

god Temperatur derinde, og man klagede oftere over Varme end over Kulde. Men om Morgenen efter en kold og stormfuld Nat var det hyppig koldt, ikke sjælden endog flere Grader under 0. Værre var det, at Varmen var saa ulige fordelt, at der, medens vi oppe ved Loftet og i Overkøjerne hyppig havde det stegevarmt, altid var hundekoldt ved Gulvet, og under Sengen og i Krogene samlede der sig Masser af Is.

Særlig ubehageligt var det ogsaa med Fugten og Muggen, som vi aldrig kunde udrydde. Sengekæderne i Underkøjerne raadnede langsomt op, og som et drastisk Eksempel kan jeg omtale, at nogle Ærter, som jeg tilfældigvis havde tabt i min Seng, havde spiret dernede og udviklet lange Rødder og Blade. Men den grønne Farve havde dog disse sidste ikke faaet.

Her maa jeg dvæle en Stund, da Opdagelsen af dette uventet strænge Klima hører til de interessanteste Resultater af vor Færd. En lang Tid antog man, at den antarktiske Vinter var forholdsvis mild, og de to første antarktiske Overvintringsekspeditioner, Gerlache's og Borchgrevink's, havde heller ikke givet nogen Grund til at ane, at vi her paa denne Bredde vilde finde en Vintertemperatur, der for de tre Maaneder Juni—August 1902 gik ned til $\div 21,7^{\circ}$ og for samme Maaneder 1903 til $\div 18,3^{\circ}$. Aarets Middeltemperatur er omtrent $\div 12^{\circ}$, \circ : lige saa lav som i Lenadalen og Hudsonbay-Området, begge de koldeste Egne paa den nordlige Halvkugle paa denne Breddegrad. Der maa tilføjes, at af alle antarktiske Egne, man kender, er denne i Forhold til Beliggenheden den koldeste. Men, hvis man vil bedømme Klimaet, maa man ogsaa tage Hensyn til Vindforholdene. I roligt Vejr er imidlertid en Temperatur af $\div 40^{\circ}$ slet ikke ubehagelig; det er endog behageligt vel paaklædt at gjøre lange Fodture. Anderledes er det i Storm, og i saa Henseende vil jeg næppe betænke mig paa at antage, at vor første Vinter var en af de strengeste, som noget Menneske har gennemlevet.

Ord magte ikke at skildre disse Stormes frygtelige Voldsomhed. Det er roligt og klart ude, men Barometret falder heftig for atter pludselig at standse. Da ser man i Sydvest en lille Taagesky i Horisonten, saa et Par heftige Vindstød, og et Par Øjeblikke efter er Orkanen i fuld Gang. Af det fine Snefog bliver Luften tyk som den tætteste Taage, og hyppig ser man midt paa Dagen næppe tyve Skridt foran sig. Med en Voldsomhed uden Lige bruser dette Snestøv forbi, og man har vanskeligt ved at gøre sig en Forestilling om dets Masse. De fine Korn trænge

ind alle vegne, de piske Ansigtet som Naale, naar man vil gaa imod Vinden, men ogsaa dem foruden er det vanskeligt at aande, og man maa hvert Øjeblik vende sig om for at trække Vejret. Men det kan blive endnu værre. Naar Vindstyrken gaar over 30 m. i Sek., da begynde Stenene at piske mod Husvæggen, Brændestumper, Trækasser o. l. hvirvle bort over Marken, og endog tunge Genstande flyttes fra deres Pladser. Hvis Vindhastigheden stiger yderligere, forøges ogsaa Stormens Virkninger. Medens Uvejret holder paa, kan man ikke gaa ud; det er først efter at det er stilnet af, at vi kunne overskue den. Brødtønder, hele fuldpakkede Kufferter kan man træffe langt ude paa Isen. En Gang blæste en Kasse, fuldpakket med Stenprøver, ned ad Skrænten og knustes. Taget paa Observatoriet blæste bort og fandtes i Splinter flere Hundrede Meter derfra. Stangen til Vindfløjen blev flere Gange brudt af, og den 8. Juli var under en af vore haardeste Storme den største Baad bleven blæst en Snes Meter over høje Isblokke og knust, medens Aarer, Tofter og øvrige Materialier laa spredte rundt omkring. Natten imellem den 9. og 10. Juni var en af vore værste. Jeg deltog i de magnetiske Observationer og skriver derom i Dagbogen følgende: „Kun krybende paa Hænder og Fødder hele Vejen over den brede Dal, kunde jeg i den begsorte Nat kravle mig frem; det vilde have været umuligt, havde jeg ikke kendt enhver Sneplet paa Vejen. Hele Observatoriet rystede, en af Lamperne blæste ned, og da jeg satte den op, faldt den øjeblikkelig atter ned paa Gulvet. Temperaturen derinde var $\div 25^{\circ}$. Klokken 12 var det endnu værre. Da jeg kravlede paa alle fire skulde svinge om Hjørnet, kom et Vindstød, der greb mig og slyngede mig udefter Skrænten, skønt jeg laa lige udstrakt og holdt imod med Hænder og Fødder, og først i det sidste Øjeblik kunde jeg stoppe, forinden jeg blæste ned fra Skrænten.“

Stærke Storme af denne Slags ere jo egentlig ikke nogen Sjældenhed i andre Polaregne. Men hvad der her er det svære, er at de komme saa hyppig og vare saa længe, ofte en Uge, til Tider fjorten Dage eller mere, næsten uden Afbrydelse. Samtidig medføre ogsaa disse Sydveststorme den stærkeste Kulde, Vor Middelvindstyrke for Vinterhalvaaret 10 m. i Sekundet, turde være enestaaende for alle arktiske Klimaaer.

Ifølge Dr. Bodman's foreløbige Beregninger gives her en Oversigt over Luftryk, Temperatur og Vindstyrke i de 20 Maaneder, fra hvilke der foreligger fuldstændige Observationsrækker:

	Barometer, mm.:		Temperatur C:		Vindstyrke m. i Sek.:	
	1902.	1903.	1902.	1903.	1902.	1903.
Januar		743,9		÷ 0,9		6,0
Februar		737,9		÷ 3,5		7,0
Marts	743,0	735,7	÷ 9,5	÷ 11,4	9,4	13,5
April	744,5	738,5	÷ 13,4	÷ 14,2	7,3	8,0
Maj	739,7	741,2	÷ 16,9	÷ 19,4	11,2	6,0
Juni	745,3	740,0	÷ 18,1	÷ 21,3	11,2	6,0
Juli	744,0	735,4	÷ 24,4	÷ 17,3	11,0	8,0
August	735,7	739,8	÷ 22,5	÷ 16,4	8,7	8,5
September	739,3	741,2	÷ 14,3	÷ 17,0		8,0
Oktober	736,4	737,3	÷ 12,7	÷ 6,4		9,3
November	743,8		÷ 8,1			7,5
December	743,3		÷ 2,0			4,0

Det daarlige Vejrlig varede til Midten af August med Kuldegrader lige ned til $\div 41,3^{\circ}$. Derefter blev det bedre, og den 18. August fik vi vor første Sælhund. Det var en stor Højtid, men endnu havde vi ikke fuldtud lært at vurdere Kødet. I September havde vi nogle Dage med varm, stærk Vind fra N. og NV., som drev Isen ud fra Land, og vi begyndte at tro, at Foråret allerede var kommet. Men saa kom Stormen og Kulden tilbage, og i Slutningen af September var alt lige saa vinterligt som nogensinde.

Til Trods for alt dette gik dog Vinteren ikke saa langsomt, som man skulde vente. Vi havde alle fuldt op at bestille med videnskabelige og praktiske Arbejder, baade inden og uden Døre. Endvidere levede vi godt i alle Henseender og nærrede ingen Bekymringer for Fremtiden. Men man kan let forstaa, at jeg kun kunde tænke lidet paa længere Udflugter.

Ud vilde jeg imidlertid saa hurtigt som muligt paa en Langtur mod Syd for at undersøge denne ubekendte Kyst. Baade i August og September arbejdede vi flittigt med Forberedelser hertil, men i den sidste Halvdel af September havde vi, som jeg allerede tidligere har fortalt, stærke Storme, og først den 30. kunde jeg endelig begive mig afsted.

Mine Ledsagere paa Færden vare Løjtnant Sobral og Jonassen. Vi førte med os ialt ca. 300 kg. Pakning. Jeg ansaa det for sikrest, at vi havde to Slæder, for det Tilfælde at et Uheld skulde træffe den ene. Men da vi kun ejede 5 brugelige Hunde, besluttede jeg at spænde dem alle for den ene Slæde, der lastedes med 200 kg. og overdroges til Jonassen, medens Sobral og jeg gik foran og selv trak den anden Slæde, der fra Begyndelsen af vejede omtrent 90 kg., og med hvilken vi samtidig satte Kursen. Da vi

vare nødte til at indskrænke vor Oppakning, besluttede jeg kun at medtage Hundeproviand for 3 Uger, da jeg haabede paa, at vi senere vilde finde tilstrækkeligt af Sælhunde og Pingviner til Føde for Hundene.

Til at begynde med havde vi en hel Uge godt Vejr og god Is. Vi fulgte paa Afstand Kysten og et højt Bjærgland med vildt sønderskaarne Kamme og indadtil gaaende over i et vidtstrakt Isplateau, hvorfra mægtige GletsHERE trængte ned, ladende kun de højeste Toppe fri for Sne.

Denne Landstrækning udgør en Fortsættelse af det af Larsen opdagede Kong Oscars Land, der saaledes har en betydelig større Udstrækning, end man tidligere antog. Den 7. Oktober kom vi til den saakaldte Christensen-Ø, der fandtes at være de ødelagte Rester af et gammelt Krater og sammenhængende med Robertson-Øen, hvilken sidste dog er helt og holdent isbedækket. Jeg besteg Toppen og fik et godt Overblik over vore Omgivelser. Vi mødtes her af en aldeles uventet og ejendommelig Fremtoning, hvortil jeg ikke kender noget tilsvarende paa noget andet Sted paa Jorden, en umaadelig Isterrasse, allerede længst i N. 60—70 km. bred og mod S. strækkende sig langs Landet, saa langt man øjner. I videnskabelig Henseende frembyder denne Ismasse, der efter min Opfattelse hviler paa Bunden af et grundt Hav, med dens mange Ejendommeligheder, en ganske særlig Interesse, men jeg var alligevel ikke glad ved at møde den, da det var tydeligt, at vor Vej maatte gaa over den. Derved tilintetgjordes alle Forhaabninger om Sæler til Hundeproviand.

Frem gik dog vor Færd, men fra denne Tid af begyndte ogsaa Vanskelighederne at blive større. Atter begyndte en ny Stormperiode med Temperaturer imellem $\div 20^{\circ}$ og $\div 30^{\circ}$. Det var som sædvanlig Sydvestvinden, der blæste os lige i Ansigtet, og selv naar den ej var stærk, blev Marchen yderst ubehagelig. Flere Dage maatte vi ligge stille i Teltet, men endda gik det hurtigere fremad, da vor Pakning begyndte at blive lettere. Endelig den 18de Oktober kom vi ind imod Landet. Det sidste Stykke var meget vanskeligt at passere. Stigningen var betydelig, og Isen begyndte at blive gennemtrukket af Revner. Jeg gik foran, søgende Vejen over dem; hyppig brast Sneen i Hvælvingerne, og man sank ned lige til Armene med en bundløs Afgrund under sig. Om Aftenen kunde vi endelig slaa vort Telt op under et højt Bjærgparti, der stak op over Isen, og som vel maa betragtes som det sydøstligste Forbjærg af Kong Oscars Land.

Allerede samme Nat brød en Orkan løs, der voldte os megen Ubehagelighed. Vort Telt, der var forfærdiget af tyndt, men stærkt Silkedug, blæste itu, og det var kun med stort Arbejde, at det lykkedes os at udbedre det i det frygtelige Vejr, og siden rejste det igen paa en beskyttet Plads højt oppe imellem Klipperne. Til al Ulykke faldt Jonassen omkuld, da han skulde bære en stor Stenblok til Teltet, og beskadigede sin ene Arm. Vor sidste Hundeproviand var nu ogsaa forbi, saa vi maatte tage af vor egen Proviand ogsaa til Hundene. Under saadanne Vejrforhold at vove sig længere ind imellem Sprækkerne var umuligt; en tre Ugers Storm — og saadanne kendte vi fra vor Vinterstation kun alt for godt — vilde sandsynligvis helt og holdent have oprevet vor Ekspedition.

Under saadanne Forhold maatte jeg beslutte mig til at vende tilbage. Efter at Stormen havde lagt sig, begyndte vi Tilbagemarchen den 21. Oktober.

Det vanskelige Vejrlig blev ved, og naar det undertiden var stille, havde vi en Snetaae, der i høj Grad angreb Øjnene, saa vi lede alle af Sneblindhed. Men vi gjorde lange Marcher, den sidste Dag i 18 Timer henved 70 Kilometer, og den 4. November vare vi atter ved Stationen.

Under hele Færden benyttede vi, uden Hensyn til Vejret, tykke Vadmelsklæder; i Blæst med vindtætte Yderklæder af tyndt Sejldug. Paa Fødderne havde vi i Reglen almindelige Lapsko af Renhud. Teltet har jeg allerede beskrevet; det var omsyet af Jonassen efter en Model fra Hertugen af Abruzzernes Polarekspedition og viste sig at være fortræffeligt. Jonassen og jeg sov i en fælles Sovepose af Renskind, medens Sobral havde sin egen Sovepose. Vor Spise var uforanderlig den samme; om Morgenen Pemmikan og Kaffe med Smør og Brød, om Aftenen Linse- eller Ærtesuppe, Chokolade samt Smør, Brød og Skinke eller Postej. Maden var i og for sig fortrinlig, men man bliver uendelig træt af disse bestandige varme Supper uden tilstrækkelig fast Føde, og det var betegnende, at jeg næsten hver Nat laa og drømte om de Festmaaltider, som jeg skulde spise, naar jeg kom tilbage til Stationen.

Færden havde (frem og tilbage) omfattet henved 700 Kilometer. I Gennemsnit havde vi hver Marchedag tilbagelagt 25—30 km. Hele Tiden havde vi fulgt og kortlagt en hidtil ubekendt Kyststrækning, og med vore videnskabelige Resultater havde jeg al Grund til at være tilfreds.

November Maaned benyttedes mest til videnskabe-

lige Arbejder i Nærheden af Stationen. I Begyndelsen af December begav jeg mig ud paa en kort Slædetur, dels for at samle Pingvinæg og dels for at studere de geologiske Forhold i den nordlige Del af Seymour-Øen. Den sydlige Del af Seymour-Øen er opbygget af mesozoiske Sandstene med en Mængde Ammoniter, men den nordlige Del af Sandstene, der rimeligvis bør henføres til den ældre Del af Tertiærformationen. Her gjorde jeg nu paa samme Dag to Fund, der maa regnes til Ekspeditionens betydeligste. De bestode dels af en Mængde løse, forstenede Knogler af Hvirveldyr, for Størstedelen af en Art Kæmpepingvin, større end nogen nu levende Art, dels af temme-

Kejserpingvin.

lig vel bevarede Bladaftryk af en Mængde Former. Dette Fund har dobbelt Betydning. Dels viser det hen til Tilstedeværelsen af antarktisk Land allerede under Tertiærperioden, dels bliver det for første Gang slaet fast, at der i en geologisk talt meget ung Tid ogsaa i disse Egne, ligesom man jo saa lang Tid har vidst det om de nordlige Polaregne, har hersket et varmt Klima.

Jeg behøver ikke at sige, at jeg var glad over denne Iagttagelse. Mangen Gang havde jeg før Udrejsen tænkt mig, at om jeg kun under Ekspeditionen kunde gøre denne ene Opdagelse af velbevarede Tertiærplanter, saa vilde jeg være tilfreds med mine Resultater, og nu havde jeg ikke alene dem, men ogsaa Repræsentanter for Dyreverdenen i den Tids Fastland.

Dog kunde jeg ikke nu blive længere for at undersøge dette Fund. Isen var nemlig saa daarlig, at jeg befrygtede, at vi skulde blive afskaarne fra Stationen, og desuden vilde jo „Antarctic“ snart komme, og derved vore Arbejdsmuligheder i højeste Grad forøges.

Den nu følgende Sommer var kold, med Taage og svage Vinde, men ingen Storme, der løsnede paa Isen. Vor varmeste Maaned, Januar, havde en Middeltemperatur af $\div 0,85^{\circ}$: den samme som Maanedens Middeltal f. Eks. i Halmstad i det sydlige Sverrig, hvor den er den *koldeste* Maaned. Hele vor Sommer var ogsaa den koldeste, som noget Menneske hidtil havde oplevet; kun den med os samtidige engelske Sydpolarekspedition, der jo befandt sig betydelig nærmere ved Polen, synes at have haft det koldere.

Spredte „Klarer“¹⁾ saa man rigtignok i Isen og langt i Nord en Vandstribbe, men der var tydelig nok ingen Vej for et Skib at komme frem ad. Mærkelig nok vare vi aldrig egentlig ængstelige for „Antarctic“, men tænkte stadig, at den tilsidst vilde komme. Det var jo ogsaa lykkeligt, at vi ikke anede det Drama, der i disse Uger udspillede næsten inden for vore Øjnes Rækkevidde.

I Begyndelsen af Februar var „Klaren“ langs Land vokset saa meget, at vi i Baad kunde tage afsted til Seymour-Øen for at drive Jagt paa Pingviner. Disse Fugle ere de ejendommeligste Repræsentanter for den antarktiske Dyreverden. I disse Egne forekomme idetmindste fem Arter, men af disse er der kun en, Adelie-Pingvinen (*Pygoscelis Adelie*), der ruger i Erebus- og Terrorbugten samt paa den østlige Kyst overhovedet, og det er ogsaa denne, som man finder paa Seymour-Øen. Ved denne Tid vare Ungerne store og lige ved at aflægge Dundragten. Det er yderst interessant at følge disse Dyr i deres ejendommelige Livsvaner, og man kan næppe undgaa at betragte dem som en Slags Kammerater, omtrent som vare de Husdyr. Det var heller ikke behageligt at være nødt til at slagte dem, men for os fandtes jo ikke noget Valg. Vi dræbte omtrent 400 Stykker, og der var ikke mange af dem tilbage, da Undsætnings-skibet kom.

Vi drev ogsaa paa denne Tid Jagt paa alle de Sælhunde, vi saa. Vi trængte til deres Spæk til Brændsel for Vinteren, da vort Kulforraad var stærkt medtaget, og Sælhundenes Kød blev opbevaret til Føde for Hundene. Det varede ikke lang Tid, før vi op-

¹⁾ „Klare“ er et isfrit Parti i Polarhavet.

dagede, at enkelte Dele af dem smagte ogsaa os selv bedre end Pingvinernes haarde og sejge Kød.

Allerede i Midten af Februar fik vi atter nogle voldsomme Storme med stærk Kulde, og snart var det atter Vinter omkring os. Men skønt vor Stilling ikke var den bedste og vore Fremtidsudsigter ikke de sikreste, var der ingen, der tabte Modet, og nogen egentlig Uro for Fremtiden mærkedes ikke. Værst var det nok i de første Maaneder, da den mørke Aars-tid laa foran os; sikkert var det Isoleringen og Uvis-heden, der gjorde os den største Vanskelighed.

Ogsaa nu vilde jeg ud paa en Slødetur, saa saare Vejret kunde tillade det. Denne Gang var det min Plan at gaa nordpaa, hvor Kortet øjensynlig var meget urigtigt, og jeg anede paa Forhaand, at vi her skulde finde et indre Farvand, og at alle de Lande, der danne den ydre Kystkontur, kun ere Øer.

Af det foregaaende Aars Erfaringer havde jeg lært, at man ikke burde medføre større Bepakning, end Hundene kunde trække. Følgelig kunde vi kun være to. Da vi endelig den 29. September begave os paa Vej, var det Jonassen, der blev min Ledsager.

Den første Start mislykkedes, men allerede den 4. Oktober toge vi atter afsted, og nu havde vi bedre Held. Efter først at være gaaet mod Vest, drejede vi af mod Nord og befandt os nu i ukendte Egne. Vi vare komne ind i et storslaaet Sund eller en Bugt med høje Bjerge paa begge Sider; imod Vest Bjærg-kædens masseformede, krystallinske Stenarter, i Øst rejste sig Mont Haddington med dets jævne Isskrænt og blødere Bjærgform dannet af basaltiske Tuffer. Det blev stadig mere indlysende, at min første Antagelse var rigtig, og at vi virkelig befandt os i en gennem-gaaende Kanal, som jeg gav Navnet Kronprins Gustavs Kanal.

Det tog os omtrent en Uge at passere igennem denne Kanal. Den 12. Oktober vare vi endelig naaede til dens østlige Ende. Vi havde lige holdt Raad om, hvilken Vej vi nu skulde vælge, da vi pludselig fik Øje paa et Par sorte Genstande af ejendommeligt Ydre. Jeg tænkte paa Pingviner, men de saa for store ud og bevægede sig saa ejendommelig. Jeg førte Kikkerten til Øjnene og fandt øjeblikkelig, at det var et Par Mennesker.

Aldrig er jeg vel nogensinde blevet greben af en saadan Bevægelse. Mennesker her i denne Ødemark, efter at vi i 20 Maaneder havde været henviste til vort eget Selskab? Tusinde Gætninger kryssede hver- andre, men kun for med det samme at forkastes, og det eneste Middel til at faa Opløsningen paa Gaaden

var at sætte i Firspring for at møde de kommende. Jo nærmere de kom, des større blev min Forbauselse. Jeg havde foran mig to Mænd, sorte fra Top til Taa, med langt nedhængende Haar og vildt voksende Skæg, og hvad der endnu mere gjorde det umuligt at kende Ansigtstrækkene var, at de bare store, sorte Træstykker til Beskyttelse for Øjnene. Det var først, efter at vi havde hilst paa hverandre, og de selv havde sagt deres Navne, at jeg fandt, at det var vore Kammerator fra „Antarctic“, Docent Gunnar Andersson og Løjtnant Duse, der mere end 9 Maaneder tidligere sammen med en tredje Kammerat havde forladt Skibet for at søge Forbindelse med os, og efter en i Ensomhed tilbragt Vinter nu vare paa Vej til vor Station.

Vi skyndte os først ind mod Land, hvor Grunden, den tredje Deltager, var beskæftiget med at lave Middagsmad ved deres opførte Telt. Vi havde lidt Vanskelighed med at komme derhen, da Hundene vare til Vanvid bange for disse sorte Figurer, og anstrængte sig for at løbe løbsk i alle andre Retninger end den, de skulde. Dette klarede sig imidlertid, og vi kunde rejse vort Telt ved Siden af deres. Vi besluttede ogsaa at blive der Natten over, dels for at fejre dette vidunderlige Sammentræf saa godt, det lod sig gøre, dels for at faa Tid til at tale om alle Nyheder. Der var meget at spørge om paa begge Sider, især for os, der skønt vi for Øjeblikket saa ud til at være de mest civiliserede, dog havde tilbragt saa meget længere Tid i Ensomheden. Dybt følte jeg mig grebet af de Vanskeligheder, som disse Mænd havde maattet døje for vor Skyld, og det tog lang Tid, forinden jeg kunde spørge om andre Ting.

Deres Skæbne og Oplevelser ere snart fortalte i deres Hovedtræk. Efter en vel anvendt Vinter havde „Antarctic“ i Begyndelsen af 1902 forladt Ildlandet, fuld af Forhaabninger om en Sommer rig paa Resultater og derefter en hurtig Hjemkomst med alle Medlemmer samlede ombord. Men vor Skæbne var anderledes bestemt. Allerede langt Nord for Sydshetlandsøerne mødte man Pakis, der kun med Vanskelighed passeredes; mærkelig nok var der derimod mere isfrit, da man kom ind til Øerne i Bransfieldssundet. Den 23. November gjordes den første Landgang i disse Egne, men siden fulgte et Par Uger, rige paa Begivenheder og Arbejde, Kortlægningen af hele den ny, interessante Orleans-Kanal, en Mængde Landstigninger, Indsamling af et rigt Materiale af Plante- og Dyreformer, hvorimellem mange særlig mærkelige. Endvidere opdagedes ganske ejendommelige hydrografiske Forhold i Bransfieldssundet, der hører til den Klasse af Havbækkener, som man kunde kalde „Underhavssøer“, dybe,

afspærrede Bassiner med stillestaaende Bundvand, der i dette Tilfælde er det koldeste man kender paa Jorden: $\div 1,7^{\circ}$. I dette kolde Vand lever der dog en ejendommelig, meget rig og pragtfuld Dyreverden, af hvilken der gjordes store Indsamlinger, som dog desværre ere gaaede tabt med „Antarctic“.

Saa kom til Slutning det Tidspunkt, hvor man mente at være færdig til at gaa ned og hente os ved Vinterstationen. Kun lidt mere end et Døgn's Rejse i aabent Vand. Det var alt, hvad der skilte os ad. Men det var det aabne Vand, der manglede. Man prøvede forgæves paa at trænge ind igennem Antarctic's Sund. Det var nu den 6. December. I Erebus- og Terrorbugten laa Isen, man kan godt sige, ganske ubrudt, og der kunde ikke være Tale om at trænge ind der. Saa gjorde man et Forsøg paa at gaa rundt om Joinville-Øen, hvilket ikke lykkedes bedre, end at Skibet blev siddende fast i Isen og i mere end en Uges Tid drev mod Nord med den. Da man senere ved Juletid vendte tilbage til Antaretics Sund, var Isen lige saa ubrudt som tidligere.

Da var det, at Gunnar Andersson tog den modige Beslutning, over denne Is med Slæde at søge at trænge frem til os, for i Nødstilfælde at føre os tilbage til det Depôt, som de skulde nedlægge ved deres Landingsplads, hvor man senere kunde afhente os. Sammen med sine to frivillige Kammerater gik han den 29. December i Land i en lille køn Bugt, der senere kaldtes „Haabets Vig“, og allerede samme Dag begave de sig afsted. Slæden var meget tung; 250 kg. er vel op imod Grænserne for, hvad 3 Mand kunne trække under saadanne Forhold. Efter at de havde passeret en bred Havarm, hvor de maatte vade i Smeltevandet paa Isen til over Knæene, kom de forbi det Sted, hvor vi nu havde naaet hinanden og op paa Land. Deroppe saa de foran sig et nyt Sund, hvor Isen var endnu mere sønderbrudt, saa at de ikke uden Baad mente at kunne passere det, og saa maatte de vende i Forhaabning om snart atter at træffe „Antarctic“.

Men aldrig mere skulde de gense vort Skib, og Ventetiden blev lang. Til at begynde med arbejdede de med Iver og Lyst paa videnskabelig at undersøge Eggen. Det var paa denne Tid, at Andersson fandt et Lag meget rigt paa Planteforsteninger, tilhørende en anden ældre Formation end den, jeg havde truffet paa Seymour-Øen. Disse udmærket vel bevarede Bladrestere vise, at Klimaet under Juraperioden har været omtrent det samme her som i Argentina og i Indien.

Men efterhaanden, som Sommeren gik, greb Uro

dem; de begyndte allerede tidlig for alle Eventualiteters Skyld at opføre en Hytte af Sten. Heldigvis begyndte de, forinden Marken var frossen, da de jo ikke havde Redskaber. En anden Fordel var, at de tilfældigvis havde lagt deres Lejrplads midt i en stor Pingvinkoloni, saa de havde Kød i Overflod. Huset blev opført saaledes, at de stillede deres Telt i Midten og byggede saa omkring det med Sten. Da siden Sneen kom og lagde sig rundt omkring, blev det tæt og godt, og om Efteraaret kunde de have op til 18—20° derinde. De fyrede i en stor Konservesdaase, som var fyldt med Sælspek, og paa hvilken deres Pande stod. De havde lidt Brød og Margarine til hver Dag, samt præserveret Kød eller Fisk nogle Gange om Ugen. Desuden tilstodes der en Kop meget fortyndet Kaffe eller Kakao, men deres hovedsagelige Føde var dog Sælhunde- og Pingvinkød, hvoraf de havde et rigeligt Forraad. Dette Kød er en særlig god og vel-smagende Spise, som man slet ikke behøver at blive træt af, naar det kun er godt tillavet. Men for mine Kammerater, der ikke havde det fjærneste af Krydderier, med Undtagelse af Havvand, var det næppe fuldt saa godt.

Det var en lang Vinter, uden en eneste trykt Linje at læse, i Mørke og Kulde under disse svære Storme. I Soveposerne maatte de hyppig tilbringe flere Dage indesneede. Vinteren gik, og de begyndte at ruste sig til en Slædefærd. Opspærede Forraad af Konserves og Petroleum kom frem, og hver Mand fik Ret til hver tredje Dag at benytte den eneste Synaal for at udbedre sin Udrustning. Den 22. September, saaledes den samme Dag som vi havde brudt op fra Vinterstationen, havde ogsaa de begivet sig paa Vej, og nu mødtes vi tilfældigvis midt ude paa Isen.

I hurtige Marcher gik vi saa tilbage til Stationen og standsede kun for Kortlægningen og for de vigtigste videnskabelige Arbejder. Vi kom ogsaa hjem i rette Tid, forinden Isen begyndte at bryde op. Med Iver begyndte vi nye Forskninger, og stadig vare nogle af os ude paa Tur i Omegnen. Selv laa jeg den meste Tid sammen med Gunnar Andersson paa Seymour-Øen for at samle Forsteninger i de rige Lag, hvilke jeg ikke havde haft Lejlighed til at studere. Vejret var godt, og Havet længere ude næsten isfrit. Vi tænkte med Uro paa, at vore Arbejder maaske snart vilde blive afbrudte af Skibet, som vi ventede. Trods alt havde vi endnu ikke opgivet Haabet om, at det var „Antarctic“, der vilde komme, og da kunde vi jo vente os endnu en Sommer, rig paa Arbejder og Resultater.

Det var den 8. November; syv af os vare hjemme ved Stationen og ventede paa Bodman og Åkerlund der vare gaaede ud til Seymour-Øen for at samle Æg, da man pludselig kom ind og sagde, at nogle Mennesker nærmede sig ude paa Isen —“ men det ser ud, som der var 4 Mand.“ Man kan tænke sig, hvilket Rore der blev, da Kikkerten viste, at dette virkelig var Tilfældet. I Ilmarche skyndte vi os alle ud for at møde de kommende, der jo maatte være vore Kammerater fra „Antarctic“. Saa tidlig paa Sommeren troede vi ikke, der kunde være Tale om, at nogen anden Undsætningsekspedition skulde komme.

Det Øjeblik, der burde have været det gladeste under hele Ekspeditionen, blev med et Slag ombyttet til det mest sørgelige, da vi saa to fremmede Officerer og af dem fik at vide, at man ikke havde hørt noget til „Antarctic“. Det var jo kun altfor naturligt, at jeg i det første Øjeblik maatte befrygte, at vi aldrig mere skulde gense nogen af de Kammerater, som vi havde forladt paa „Antarctic“.

Det var Kaptajn Irizar og endnu en Officer paa det argentinske Skib „Uruguay“, der vare gaaede ud for at hente os, og nu tilbøde os at følge med dem hjem. Af dem fik vi ogsaa at høre, at der var udsendt en svensk Undsætningsekspedition, skønt der ikke forelaa Meddelelser om, hvor den befandt sig.

Det vilde være umuligt at skildre alle de Følelser, der paa denne Dag stormede ind paa os, eller den Interesse, hvormed vi slugte alle Nyheder fra den beboede Verden. Endelig blev det Aften. Jeg havde sendt Jonassen og Grunden afsted for med Hundeslæden at følge de argentinske Officerer og lette deres Vej til Skibet. Selv havde vi besluttet slet ikke at gaa i Seng den Nat. Tyste og tankefulde arbejdede vi, hver med sine Sager, med Forberedelser til Afrejsen. Jeg sad og skrev min Redegørelse til Chefen for den svenske Undsætningsekspedition, da Hundene begyndte at gø, og en, der kigede ud, sagde, at der kom en Del Folk paa Isen. „Sandsynligvis have de sendt noget Mandskab med fra Skibet, og det er vel Jonasson, der kommer tilbage,“ sagde jeg, og ingen af os gav sig Tid til at gaa ud og se nøjere efter. Men saa varede det en underlig lang Tid, forinden der kom nogen, og Bodman gik ud for at se, hvad der var paa Færde. Paa en Gang hørte vi derude fra et vildt Hyl, Hujen og Hurraraab, hvoraf man kun kunde skelne Ordene: „Larsen! Larsen!“ Jeg var nok ikke den eneste, der begyndte at tænke paa, om ikke en af os var bleven lidt tummelumsk af Dagens Begivenheder. Men ud kom vi i en Fart,

og virkelig staa de derude paa Bakkeknolden i Midsommernattens Tasmørke, Larsen, K. A. Andersson og 4 Kammerater, vejrbidte, i slidte Klæder, men ellers friske og muntre.

Efter en Fraværelse af henved 2 Aar vare de komne midt om Natten, samme Dag, som vi for Alvor havde anset dem for tabte, samme Dag, som Undsætningen kom, og lige i det rigtige Øjeblik for at gøre Brug af den.

Lidt efter lidt fik vi deres Historie, ikke paa en Gang, men i smaa Portioner. Allerede faa Dage efter, at Andersson og hans Ledsagere havde forladt Skibet, var „Antarctic“ kommet fast i Isen Øst for Joinville-Øen; og Aar 1903 begyndte daarligt for dem, indenfrosne i den tætteste Is imellem Smaaskær og Isbjærge, hvor hver Time kunde blive den sidste. Men man klarede alle Farer, og efter et Par Dage var Isen begyndt at blive løs, saa at man langsomt, Stykke for Stykke, kunde arbejde sig frem mod Syd.

Men saa kom Ulykken. Man var næsten naaet op i Højde med Stationen, og kunde allerede i Kikkerten se alle Bakkerne omkring vor Bolig, da „Antarctic“ paany blev siddende fast i Isen. Flere Dage laa man der i Snetaae, uden at se Land, uden at vide, hvor man drev hen, indtil det den 10. Januar fra Syd blæste op en orkanagtig Storm, der pressede Isen ind i Erebus- og Terrorbugten. Stadig taarnede Isblokkene sig op omkring Skibet; over Rælingen gik de, og Agterskibet skruedes mere end 4 Fod op. Saa kom en Isblok med en Isfod, der skød frem under Vandet og traf Skibet nedenfra, samt rev Kølen og Bundplankerne op, bøjede Skrueakslen og skruede Agterskibet læk, saa at Vandet brød ind. Det var en fortvivlet Situation. Alle Pumper bleve satte i Gang, Proviant og Klæder bleve førte op paa Dækket, saa man kunde kaste det ned paa Isen for det Tilfælde, at Skibet skulde begynde at synke. Alle Mand arbejdede ihærdig uden at klage eller vise nogen Uro.

Og saa hurtig kom heller ikke Enden. I en hel Maaned arbejdede man med Krudt og Dynamit, med Spader og Hakker, for at faa Skibet løs fra den favnende Is, medens man samtidig gjorde alt for at tætte Lækken og udbedre Skaden, og alle Pumper vare i Gang baade Nat og Dag. Forhaabningerne gjaldt i det mindste at føre Skibet op paa en Strand og der ved redde Tømmer og Materialer, Proviant og Samlinger; man vilde da kunne tilbringe en god Vinter, og i Nødstilfælde bygge en stor Baad til at komme hjem med næste Aar. Endelig lykkedes det at komme løs fra Isfoden, men Skibet laa dog ubevæge-

ligt i den tætte Is. Lækken blev værre og værre, og den 12. Februar kunde man se, at nu var alt Haab forbi. I en Fart fik man alle de Ting ned paa Isen, der saa længe havde ligget færdige, og snart stode alle Mand og saa, hvorledes Skibet langsomt sank med det svenske Segelselskabs Flag under Gaffelen og en Standert paa Stortoppen. Det gik hurtigt, efter at Skroget var sunket, og Kl. 12,45 forsvandt det sidste af det gamle Skib, der havde bestaaet saa mangen en haard Dyst mod Is og Hav i Nord og Syd, der saa meget havde bidraget til Polarforskningens Fremskridt, i Belgernes Grav. I en Fart fik man et Telt op af nogle store Sejl og her planlagdes Ismarchen. Det gjaldt om at naa Paulet-Øen, der baade var det nærmeste Land og et Sted, hvor man vidste, at der fandtes Sæler og Pingviner i Mængde. Afstanden var vel fra Begyndelsen omtrent 40 km.; men at tilbagelægge denne Strækning tog 16 Døgn af ubetinget det haardeste Arbejde, der forekom under hele Ekspeditionen og under de mest fortvivlede Vanskeligheder. Nu gjaldt det med Økse at bane Vej for den svære Last, Baade og Materialer, endog igennem høj sammenskruet Is, nu med Livsfare at passere over smaa Isflager, der hvirvlede rundt midt i Strømmen, og til Tider drev man om Natten længere ud fra Land, end man ved flere Dages haardt Arbejde var naaet ind. Men 28. Februar kom man endelig til en vidstrakt „Klare“, og nu lastedes i en Fart alle tre Baade saa stærkt som muligt, og man roede i Land, levvende alt det øvrige tilbage paa Isen med en Stang og et derpaa hejst svensk Flag som Mærke. Om Eftermiddagen naaede man endelig det Land, som man saa lang Tid havde længtes efter.

Om Natten opstod en stærk Storm, der drev Isen ud og spredte den. Var man ikke kommet i Land lige i det rigtige Øjeblik, vare nok alle omkomne, men nu gik hele det Depôt, som man havde levnet paa Isen, tabt.

Det gjaldt nu, før Vinteren kom, at faa en Stenhytte opført og faa samlet Proviant. Huset blev opført omtrent efter samme Plan som Anderssons og Duses, med dobbelte Vægge af Sten og en Fyldning af Pingvinguano. Taget blev lavet af Sejlene, der benyttedes som Telt, og senere blev det efterhaanden dækket med Sælskin. Til Føde dræbte man Pingviner, 3—4000 Stkr. Det var paa høje Tid, da de lige stod i Begreb med at forlade Øen. Værst var det med Brændsel, hvortil man kun kunde benytte Sælspek. I Reglen kunde de ikke spise mere end et Maal om Dagen og maatte hyppig lægge sig sultne til at sove.

Dette havde sin Grund deri, at de var nødte til at spare paa Brændselet.

Det blev ogsaa her en lang Vinter. Det var en stor Glædesdag, da man opdagede, at der fandtes Fisk i Mængde, og man fangede hver Uge flere Hundrede. Endnu bedre var det, da Foraaret kom og med det Pingvinerne; de første Æg smagte storartet og bleve spiste i utrolige Mængder, 25—30 om Dagen pr. Mand af disse store Æg.

I Begyndelsen af November var Isen gaaet saa meget bort, at man kunde sætte en Baad ud, og Larsen begav sig saa afsted til vor Station, hvortil han paa denne vidunderlige Maade naaede frem.

For os var der nu ikke mere at gøre end hurtigst muligt at gaa ombord paa „Uruguay“ og hente den Del af Ekspeditionen, der var tilbage paa Paulet-Øen. Om Eftermiddagen den 10. November brøde vi op fra den Plads, hvor vi havde tilbragt hele denne lange Tid. Det var en forunderlig Følelse, og i Glæden blandede sig baade Vemod og Savn. Jeg havde ikke sovet de foregaaende Nætter, og ogsaa nu lagde jeg mig kun for en kort Stund til Hvile for ikke at forsumme Indfarten til Paulet-Øen. Det var ved 4-Tiden om Morgen, ligesom Solen gik op i Sydøst, at vi dampede rundt om den sidste Odde. Pludselig skinger Skibets Dampfløjte igennem det tause Rum, og i Øjeblikket se vi dem storme ud, disse tolv Kammerater, der nylig laa og drømte om den Hjælp, som de troede saa fjærn, ud fra den Stenhøj, der havde været deres Bolig, for at se dette Underværk, paa hvilket de endnu ikke turde tro. Nogle Timer senere vare vi alle samlede paa „Uruguay“s Dæk, og en Uge derefter vandrede vi paa Ildlandet imellem Sommerfugle og Blomster under Fuglesang i grønne Skove. Den 23. Novbr. kunde Telegraf fra Santa Cruz bringe Efterretning om vor Redning.

Hermed var Ekspeditionen som saadan afsluttet. Den storartede Modtagelse, man gav os i Buenos Aires, den Velvilje, vi overalt modtog, først ombord paa „Uruguay“, senere af den tyske Hamburg-Sydamerika-linie, og paa alle de Pladser vi besøgte lige indtil Hjemkomsten til Fosterjorden, skal jeg ikke komme ind paa i denne Skildring.

At kaste et Tilbageblik paa vore videnskabelige Resultater er det eneste, jeg endnu har tilbage. Enkelte af disse, de geografiske Opdagelser, vore interessanteste Fund af Forsteninger, de meteorologiske Observationer, har jeg allerede i det foregaaende berørt. Meget kunde der være at tilføje. Vor Ekspedition var rettet mod et Omraade, hvorfra man havde

forskellige spredte Iagttagelser, og i Belgica-Kanalen ogsaa en sammenhængende Undersøgelse af et mindre Omraade. I alt dette have vi nu bragt Sammenhæng og Overskuelighed; vi have kortlagt hele Omraadet med dets Netværk af Kanaler, Øer og Kyster lige ned til Polarcirklen, og særlig turde Specialkortet over Orleans-Kanalen fortjene at fremhæves. Vi have bragt Klarhed over hele Omraadets Natur og studeret den i dens forskellige Zoner paa en saadan Maade, at det nu er muligt at gennemføre en Sammenligning med det sydamerikanske Kontinent. Vi have undersøgt de omgivende Have, hidtil fuldstændig ubekendte, og i dem truffet ejendommelige og uventede hydrografiske Forhold. Rige Samlinger af Forsteninger, de eneste, som hidtil ere blevne truffet i det antarktiske Omraade, gøre det muligt ogsaa for ældre Tider, vigtige Perioder i Jordens Historie, at følge Livets Udvikling i denne ny Verdensdel. Vi have studeret de Ismasser, der nu næsten helt og holdent indhylle hele Landet og vi have fundet, at de en Gang have haft større Udbredelse end nu. Vi have foruden vore omfattende Studier af Havomraadet imellem Ildlandet og Syd-Georgien ogsaa hjemført Samlinger af den storartede og karakteristiske Dyreverden, der lever i de antarktiske Have i disse Egne. Meteorologiske Iagttagelser fra to Aar, og tildels fra flere Pladser samtidig, gøre dette Omraade til det bedst kendte i hele Antarktis. Magnetisme og Tidevand ere blevne studerede, og Baktteriologen har opnaaet Resultater, der ikke alene ere af lokal Interesse, men tillige ere af Betydning for hele Opfattelsen af Bakteriernes Liv i Polaregnene. Og der er bleven udført endog rent fysiologiske Undersøgelser, der love at blive af stor Interesse.

I min Plan for Ekspeditionen fremhævede jeg, hvorledes det Omraade, som skulde blive vort Virkefelt, kunde anses for at være det mest interessante af alle, dels paa Grund af dets Beliggenhed, dels fordi man her havde de eneste sammenhængende Strækninger af snefrit Land i hele Antarktis. At denne Ånskuelse var nogenlunde rigtig, turde vel være bevist ved, hvad man nu kender om det antarktiske Omraade. Man har faaet det ypperste Udgangspunkt for kommende Forskningsarbejder og mange Ekspeditioner ville sikkert følge i vore Spor.

Foredraget, der illustreredes med en Række fortrinlige Lysbilleder, og hvis mange spændende Enkeltheder flere Gange fik Tilhørerne til at udbryde i Bifald, hilstes til Slut med stærke Haandklap.

Generaløjtnant *Schroll* bragte derpaa under de

Tilstedeværendes Tilslutning Dr. Nordenskjöld en varm Tak for det interessante Foredrag, hvorefter han afsluttede Mødet.

Senere samledes en snævrere Kres af Videnskabsmænd og specielt Polarinteresserede med Doktoren paa Hotel Phenix til en festlig Souper.

Thingvallasøen.

Af Adjunkt B. Sæmundsson, Reykjavik.

Som bekendt er Thingvallasøen (*Þingvallavatn*) Islands største Indsø (Þórisvatn kommer den nærmest i Størrelse). Foruden at være den største er den ogsaa i andre Henseender en af Landets mest interessante Søer. For det første hører dens Omgivelser til de i historisk og geologisk Henseende mærkværdigste Egne paa Island, og for det andet er den en af Landets fiskerigeste Indsøer, hvor der drives en betydelig Forellefangst.

I Sommeren 1902 foretog jeg en Undersøgelse af denne Sø med det Hovedformaal at studere dens Dyreliv med særligt Hensyn til Forellernes Biologi. Men foruden disse Undersøgelser blev det ogsaa nødvendigt for mig at foretage Dybdemaalinger af hele Søen, da dens Dybdeforhold i Forvejen vare meget lidt kendte. Folk, der drive Forellefangst i den, kende ikke ret meget til disse, da deres Fiskeri som Regel foregaar tæt under Land. Ganske vist kendte man betydelige Dybder enkelte Steder i den, men nøjagtige Maalinger vare kun blevne udførte af Professor Feddersen i Søens nordlige Del i Sommeren 1886¹⁾.

Mine Dybdemaalinger bleve i høj Grad vanskeliggjorte derved, at jeg manglede et tilstrækkeligt stort og nogenlunde nøjagtigt Kort over Søen. Det eneste Kort, der eksisterer over den, er det lille Kort (i Maalestok 1:480000) paa Gunnløgsens Islandskort. Søens Længde er her kun lidt over 3 cm. Ved flygtige Besøg, som jeg før havde gjort ved Søen, havde jeg indset, at dens Omrids paa dette Kort maatte afvige meget fra det rigtige. Det var mig derfor i Forvejen klart, at jeg maatte se at faa lavet en Kortskitse af Søen, der stemmede bedre med Virkeligheden. I den Hensigt forsynede jeg mig med et godt Kompas og en Vinkelsøjle (velvilligst laant mig af Hr. Ingeniør K. Zimsen i Reykjavik). Desværre kunde Kompasset ikke anvendes, da Misvisningen viste sig at være meget forskellig paa forskellige Steder rundt omkring Søen. Jeg blev derfor henvist

til Vinkelsøjlen alene, og med den maalte jeg fra en halv Snes Stationer Vinklerne imellem forskellige Steder rundt om Søen, gaaende ud fra Thingvalla Kirke og den trigonometriske Station paa Ingolfsfjall. Saaledes fik jeg et Net af Trekanter over Søen. Den ene af Siderne i en af disse Trekanter blev i Vinter maalt paa Isen af en paalidelig Mand der paa Stedet. Desuden benyttede jeg Antallet af Aaretagene imellem Lodskuddene, idet disse bleve udførte med bestemte og, saa godt det lod sig gøre, lige store Mellemrum i lige Linje, imellem bestemte Punkter ved Søen. Endelig undlod jeg ikke, hvor jeg fik Anledning til det, at notere, naar to eller flere kendelige Punkter i Søens Nærhed laa over et.

Resultatet af disse Maalinger har jeg gengivet i vedføjede Kortskitse af Søen med dens nærmeste Omgivelser. Ovenfor har jeg gjort Rede for, hvorledes den er blevet til, og jeg skal straks bemærke, at den ikke gør nogen Fordring paa at være fuldt korrekt og nøjagtig; dertil mangler den jo det eksakte videnskabelige Grundlag — jeg véd ikke en Gang, om mit ene Udgangspunkt, Thingvalla Kirke, er nøjagtig afsat paa Islandskortet —, men jeg haaber dog, at den i alt væsentligt stemmer nogenlunde overens med Virkeligheden. Dette vil først vise sig, naar Generalstaben kan tage denne Egn under Behandling, hvilket jeg haaber maa ske i en nær Fremtid. Man maa ønske, at det nylig paabegyndte Opmaalingsarbejde maa blive fortsat, indtil man faar et Kort over hele Island, eller i det mindste over de beboede Egne af dette i Maalestokken 1:100000. Hvor vigtigt dette Opmaalingsarbejde er, ville de bedst skønne, som skulde beskæftige sig med Undersøgelser af Landet, de være sig af geologisk eller af anden Art.

Hvor lidt min Skitse stemmer overens med Søens Omrids paa Islandskortet, vil man bedst se ved Sammenligning af de to Omrids, hvor begge ere viste i samme Maalestok (den dobbelte af Islandskortet). Den mest iøjnefaldende Forskel imellem det gamle og det nye Omrids er 1) den, at Søens

¹⁾ A. Feddersen: Geysirdalen og dens Vandløb. Geogr. Tidsskr. 9. Bd. S. 9.